

TÜRKİYE’DE EĞİTİM VEREN FAKÜLTELERİN TURİZM İŞLETMECİLİĞİ BÖLÜMLERİNİN DERS MÜFREDATLARINDA ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİNE YÖNELİK DERSLERİN YERİ

Fatih ÇOLAKOĞLU

Öğr. Gör., Balıkesir
Üniversitesi, BUBFA

E-posta:

faith.colakoglu@balikesir.edu.tr

Oğuzhan DÜLGAROĞLU

Doç. Dr., Balıkesir
Üniversitesi, BUBFA

E-posta:

oguzhan@balikesir.edu.tr

Ahmet KÖROĞLU

Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi E-posta:

akoroglu@balikesir.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan devlet üniversiteleri fakültelerinin turizm işletmeciliği bölümlerinde, alternatif turizm türlerine yönelik derslerin varlığının tespit edilmesidir. Araştırmada fakültelerin ‘Turizm İşletmeciliği’ bölümleri müfredatları değerlendirmeye alınmıştır. Turizm İşletmeciliği ders müfredatları içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Ders planlarının değerlendirilebilmesi için YÖK Atlas uygulaması ve üniversitelerin web sitelerindeki ders planları ya da müfredat bilgilerinden faydalanılmıştır. Araştırma kapsamında 43 devlet üniversitesi incelemeye alınmıştır. Elde edilen bulguların değerlendirilmesinde Microsoft Office Excel programı kullanılmıştır. Ders planları değerlendirmeleri ile birlikte turizm işletmeciliği bölümlerinde 8919 öğrencinin eğitim aldığı ve bununla birlikte bu bölümlerde 244 öğretim üyesinin faaliyet gösterdiği sonucuna varılmıştır. Özel ilgi turizmi, etkinlik turizmi ve sürdürülebilir turizm müfredatlarda en çok yer alan dersler olarak karşımıza çıkmaktadır. Medikal turizm, Yavaş turizm, Yayla Turizmi, Mağara Turizmi gibi alternatif turizm türlerine yönelik derslerin ise hiçbir müfredatta yer almadığı belirlenmiştir. Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise turizm işletmeciliği bölümlerinde genel derslere oranla % 6,3 oranında alternatif turizm türlerine yönelik dersler müfredatlarda yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Turizm, Turizm Eğitimi, Turizm İşletmeciliği.

GİRİŞ

Turizm sektörü; değişen tüketici istek ve ihtiyaçlarına günden güne gelişen ve dinamik yapısı sebebi ile kolayca adapte olabilen bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki, konu edilen tüketicinin, düşünce sisteminde, arzularında, turistik hareketliliklerindeki değişimlerde, deniz-kum-güneş turizm etkinliğinin dışında; kültür turizmi, sağlık turizmi, macera turizmi, kongre turizmi vb. gibi alternatif turizm türlerine daha etkin bir katılım sağladığı görülmektedir (Akış Roney, 2018). Turizm sektörü de bu değişime hızla ayak uydurarak turistlerin hizmetine yeni ürünler sunmaktadır. Bu hızlı adaptasyon ve yeni ürün üretimindeki en önemli yapı taşlarından birisi, şüphesiz nitelikli iş gücüdür (Ünlüönen ve Şahin, 2011). Nitelikli iş gücünün yaratılabilmesi de ancak kaliteli eğitim verebilen turizm okullarının varlığı ile mümkündür (Ünlüönen ve Boylu, 2005; Adıgüzel, 2011).

Tüm sektörlerde olduğu gibi nitelikli iş gücünün turizm sektörünü tüm yönleri ile öğrenmesi ve kendini sürekli yenilemesi gerekmektedir (Aktaşlı ve Tüzün, 2012: 10). Bu öğrenme ve yenilenmeye yardımcı olan turizm eğitimi; çıraklık eğitim, özel turizm eğitimi kurumları, orta öğretim (lise), meslek yüksekokulları, yüksekokullar, fakülteler ve lisans üstü eğitim derecelerinde hem Dünya’da hem de Türkiye’de nitelikli iş gücünün ortaya çıkabilmesi için gerçekleştirilmektedir. Tüketici istek ve ihtiyaçlarına yönelik arz kaynaklarını yaratabilecek bu gücün, özellikle fakülte düzeyinde almış oldukları eğitim araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde turizm sektörünün geniş yelpazesini anlayabilmenin önemli yollarından birisi alternatif turizm türlerini anlayabilmekten geçmektedir. Bu noktada hangi seviyede olursa olsun, turizm eğitiminin içerisinde alternatif turizm türlerine yönelik bir eğitim planının var olması gerekmektedir. Alternatif turizm türlerine yönelik eğitim, sadece teorik bilgi sunmanın ötesine geçmektedir. Öğrencilere, yerel topluluklarla iş birliği yapma, çevre koruma stratejileri geliştirme ve turizm projelerini sürdürülebilir şekillerde yönetme gibi beceriler kazandırabilmektedir (Newsome, Dowling ve Leung, 2012). Bu eğitim, geleceğin turizm liderlerinin sadece ekonomik değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal sorumlulukları da dikkate alan profesyoneller olmalarını sağlayabilmekte ve bununla birlikte farklı bakış açıları kazanarak geleceğin turistini anlayabilmelerine yardımcı olmaktadır. Buradan hareketle, araştırmanın amacı; Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan devlet

üniversiteleri fakültelerinin turizm işletmeciliği bölümlerinde, alternatif turizm türlerine yönelik derslerin varlığının tespit edilmesidir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Türkiye’de Lisans Düzeyinde Verilen Turizm Eğitimi

Turizm eğitimi, tüm düzeyler için turizm eğitimi almak isteyen öğrencilere turizmin önemini, turizmin gerekliliğine yönelik bilinci ve sektörün önemi gibi bilgilerin aşılması sürecini ifade edebilmektedir. Bu süreç içinde turizm eğitim almak isteyen öğrencilere misafirperverliğin ve turizm sektörüne ilişkin almaları gereken bilgilerin önemi öğretilmektedir. Burada güdülen temel amacın turizm sektöründe çalışan personelin sektörün gerektirdiği mesleki bilgilerini ve genel bilgilerini artırmak olduğu söylenebilir. Böylece turizm sektörü için yönetici, uzman ve araştırmacı gibi bireylerin yetiştirilmesi mümkün olabilmektedir (Olalı, 1973). Turizm eğitimi veren kurumların genel olarak temel amacı, turizm sektöründe görev alan çalışanları temel bir eğitim sürecinden geçirerek, bu kişilerin zihinlerinde turizm bilinci ve turizm felsefesinin yer edinmesinin sağlanmasıdır (Mısırlı, 2002). Tüm bunlarla birlikte turizm sektörünün gelişim sürecine katkıda bulunularak, sektörde yetişmiş kalifiye personelin sayısının artırılması da mümkündür.

Türkiye’de turizm eğitimi faaliyetleri 1953 yılında “Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı” ve “Kültür ve Turizm Bakanlığı”nın işbirliği vasıtasıyla Ankara ile İzmir Ticaret Liseleri’nde “Turizm Meslek Kursları” ve bazı turizm derneklerinin düzenlemiş oldukları “Tercüman Rehberlik Kursları” gibi organizasyonların kurulması beraberinde başlamıştır (Olalı, 1984). Turizm sektörü adına bilgili ve nitelikli personel yetiştirme sürecinin 1963 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı’nın kurulması vasıtasıyla sistemli bir hale getirildiği söylenebilir (Kozak, Kozak ve Kozak 2001).

Türkiye’de turizm eğitimi lise, önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora gibi çeşitli düzeylerde verilebilmektedir. Tüm bunlara ek olarak; belli yetenek ile özellikler gerektiren ve sektör içerisinde faaliyette bulunulan farklı departmanlar için de adaylara yetenek sağlayıcı özel eğitimler sağlanabilmektedir. Türkiye’de üniversitelerin çatısı altında turizm eğitimi ilk olarak 1965-1966 öğretim yılı itibariyle Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu’nda eğitim-öğretim etkinliklerine başlamıştır (Timur, 1992). Bu tarih sonrasında önlisans ve lisans seviyesinde turizm eğitimi verilen okullara

yönelik birçok yatırımlar yapılmış, bu kurumların sayıları artırılmış ve on binlerce öğrencileri mezun edebilecek duruma gelmeleri sağlanmıştır (Çelik ve Tuna, 2012).

Lisans düzeyinde verilen turizm eğitimi, turizm işletmeleri için orta ve üst düzey seviyelerine yönelik yönetici gereksinimini karşılamak için yükseköğretim kurumları çatısı altında dört yıl ve sekiz yarıyıl süre kapsamında verilen turizm eğitimi olarak tanımlanmaktadır (Ulama, Batman ve Ulama, 2015). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi Türkiye’de verilen lisans düzeyinde turizm eğitiminin temel gayesi, sektörün orta ile üst düzey ara yönetici ve yönetici gereksinimini gidermektir (Yıldırım vd., 2016). Böylece Türkiye’de lisans seviyesinde turizm eğitiminin verildiği kurum ve kuruluşlar birçok aşamadan geçerek günümüzde de faaliyetlerine devam etmektedir (Boylu ve Arslan, 2014). Bu doğrultuda, turizm alanında çağın gerektirdiği bilgi ve tecrübe seviyesine erişilmesi mümkün kılınabilmektedir.

Timur (1992), Türkiye’de verilen turizm eğitim-öğretim faaliyetlerinin belli hedefler doğrultusunda verilmesi gerektiğini ve bir programa dayandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca turizm eğitiminin verildiği kurumlarda teori ve uygulama derslerinin aynı anda verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Mısırlı (2002); önlisans ve lisans seviyesinde turizm eğitimi verilen kurumların birbirinden ayrılmasını, lisans düzeyinde eğitim verilen kurumların ağırlıklı olarak bilimsel turizm araştırma merkezleri şeklinde düşünülmesi gerektiğini, turizm sektöründeki yöneticilerin ve uzmanların lisans düzeyinde eğitim veren kurumlarda yetiştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu doğrultuda lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların ders kataloglarının kilit bir öneme sahip olduğundan bahsedilebilir. Öğrencilerin turizm bilgisi açısından yeterli bir hal alabilmeleri ve turizm sektörünün ihtiyaçlarına karşılık verecek niteliğe erişebilmeleri için aldıkları derslerin rolü bulunmaktadır. Bundan hareketle, alternatif turizm konusu kapsamında alınan derslerin öğrencilerin farklı turizm türlerinin varlığına ve bu turizm türlerinin önemine ilişkin bilgi birikimlerini artırabileceği söylenebilir.

Alternatif Turizm

Bireylerin bireysel gerçekleştirdikleri turizm hareketleri 1950-1960 yılları kapsayan dönemde turizme katılımın önemini anlamak açısından en makul seçenek şeklinde görüle de, 1970’li yıllarda kitle turizm etkinliklerinin tüketime dayalı olan doğasının ekonomik, ekolojik ve sosyo-kültürel açılar gibi birçok açıdan akademik çevrelerde tartışma konusu haline geldiği görülmüştür (Huseyn-Zada ve Kocaman, 2023). 1980’li

Yıllarda daha makul alternatifleri bulunan turizm türü seçenekler gün yüzüne çıkmış ve bu durumun beraberinde ortaya çıkan alternatif turizm kavramı, turizm alanyazınında yer bulmaya başlamıştır (Higgins-Desbiolles, 2008). Alternatif turizm faaliyetleri, bölgelerin bölgesel değeri olan mimarilerinde meydana gelen bozulmalar, artış eğiliminde olan hava ve gürültü kirliliği, doğal bölgelerin aşırı derecede kullanımı ve tahrip edilmesi, kitle turizminin sebep olduğu kültürel bozulmalar gibi turizm üzerinde oluşan çeşitli olumsuz konulara ve etkilere yanıt olarak 1980’li yıllarda yeni yeni görülmeye başlanmıştır (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2011; Arslaner ve Erol, 2017). Bu bilgilerden yola çıkılarak, alternatif turizm türlerinin meydana gelmesinde etkisi olan unsurlar şu şekilde sıralanmaktadır (Yıldız ve Gökhan, 2008);

- Çevreye olumsuz etkilerin turizm sektörü için ne derece tehlikeli olduğunu anlamlandırmaya çalışmak,
- Doğal kaynakların verimsiz bir şekilde kullanım ve doğal unsurların kalitelerinin bozulması ile bu kaynakların tükenmeye başlaması,
- Turizm sektöründe sürdürülebilir kavramının gün yüzüne çıkması ve gelişim göstermeye başlaması,
- Yapılan çalışmalar akabinde turizm sektörünün mevsimsel bir sektör olmanın dışına çıkması,
- Klasikleşen turizm anlayışı kapsamında yenilik gereksiniminin varlığı ve bu sebeple turistlerin ağırlıklı olarak niş turizm bölgelerine yönelim göstermeye başlaması,
- Turistlerin çevreye yönelik daha duyarlı bir hal alması,
- Turistlerin turizmi daha çok benimsemeye başlamaları ve yeni turizm türleri arayışına başlamaları.

Alanyazınında henüz net bir şekilde tanımlanmayan alternatif turizm kavramı yeşil turizm, yumuşak turizm, doğa turizmi, gezi turizmi, eko-turizm, sürdürülebilir turizm ve bunun gibi birçok turizm türleri ile karşılaştırılabilmektedir (Cohen, 1987). Alanyazınında alternatif turizm kavramının, özel ilgi turizmi ile benzer anlamda da kullanılabildiği görülmektedir (Smith ve Eadington, 1992). Alternatif turizm, turizm etkinliklerinin kontrol edilerek doğal zenginliklerin korunması, yerel halkın yaşam kalitesinin korunması, turizm etkinlikleri yapılan destinasyonlardaki çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması, bu destinasyonlarda ürün kalitesinin yükseltilmesi ve turizm paydaşlarının

ekonomik fayda sağlaması kapsamındaki etkinliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Jallad, 1998; Kılıç ve Kurnaz, 2010). Alternatif turizmin tanımlamaları ve kriterleri göz önüne alınarak, bu kavramın açığa çıkan birçok özelliği ve ilkeleri bulunmaktadır. Bu özellik ve ilkeler şunlardır (Cohen, 2008; Arslaner ve Erol, 2017):

- Alternatif turizm faaliyetlerinin, kitle turizmi faaliyetleriyle karşılaştırıldığında daha küçük ölçekli olduğundan bahsedilebilir. Bu sebeple bu tür turizm faaliyetlerinin düzenlenmesi sağlanırken minimal turist grupları ya da bireysel turizm etkinlikleri ağırlıktadır.
- Alternatif turizm faaliyetlerinde destinasyonların kültürel miras değerinin ve doğal çevresinin korunması mümkündür.
- Çeşitli bölgelerin çekiciliği vasıtasıyla ön plana çıkan turizme elverişli yerlerin gelişiminin desteklenmesi sağlanabilmektedir.
- Turizm bölgelerinde açığa çıkabilecek olan ekonomik fırsatları ve gelecek dönemlerdeki potansiyelinin değerlendirilmesine yardımcı olabilmektedir.
- Yerel halk tarafından sağlanan hizmetlerin yeterliliğine ilişkin bir değerlendirme olanağı sağlayabilmektedir.
- Turistik alanlarda pazarlama ve iletişim ağlarının gelişimi gibi olanakları teşvik etmektedir.
- Yerli halkın gelişimi ve kültürleşme bu turizm türünde önemli unsurlar olarak dikkate alınmaktadır.
- Destinasyonun geçmiş dönemlerde ve mevcut durumunun dikkate alınarak tarihi, doğal ve kültürel kaynakların korunması odaklı bir politika benimsenmektedir.
- Tüm paydaşların turizm sürecinde bulunmasını ve bu sürece uygun bir şekilde gelişimini içermektedir.

Genel olarak alternatif turizm ile sürdürülebilirlik arasında sıkı bir bağ olduğundan bahsedilebilir. Dolayısıyla sürdürülebilirlik ilkelerine uygun bir şekilde geliştirilebilecek potansiyeli olan tüm turizm faaliyetleri alternatif turizm kapsamında yer bulmaktadır (Blamey, 2001). Alternatif turizmin birden fazla türü bulunmaktadır (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2011). Kültür turizmi, doğa turizmi, termal turizm, su sporları turizmi, mağara turizmi, av turizmi, macera turizmi, inanç turizmi ve gastronomi turizmi gibi turizm türleri bu türlerden öne çıkanlarıdır (Smith ve Eadington, 1992; Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2011).

YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye’de eğitim faaliyetinde bulunan devlet üniversitelerinin fakülteleri turizm işletmeciliği bölümlerinde, alternatif turizm türlerine yönelik derslerin varlığının, bibliyometrik bir yaklaşımla incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda YÖK Atlas veri tabanı kullanılmış; turizm işletmeciliği bölümü olan fakülteler için aramalar yapılmış ve 43 devlet üniversitesinin fakültelerinde turizm işletmeciliği bölümünün varlığı tespit edilmiştir. Araştırmada dört üniversite dışında tüm devlet üniversitelerinin Turizm işletmeciliği bölümlerinin ders müfredatları değerlendirmeye alınmıştır. Müfredatlar üniversitelerin kendi web sitelerinden elde edilmiştir. Söz konusu dört üniversitenin ders müfredatlarına ulaşılamamıştır. Müfredatlar ile birlikte YÖK Atlas’tan elde edilen öğrenci ve öğretim üyesi sayıları derinlemesine incelenmiş ve Microsoft Office Excel programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde yüzde ve frekans analizlerinden faydalanılmıştır. Araştırmada alternatif turizm türü ve alternatif turizm ile ilişkili olarak güncelliğini koruyan 28 ders değerlendirilmeye alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada öncelikli olarak turizm işletmeciliği bölümü olan fakülteler, bu fakültelerde eğitim öğretim faaliyetinde bulunan öğretim üyeleri ve öğrenci sayıları değerlendirmeye alınmıştır. Bölüm, öğretim üyesi ve öğrenci istatistikleri tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Turizm İşletmeciliği Bölümü İstatistikleri

Öğrenci Sayısı	N	Yüzde	Öğretim Üyesi	N	Yüzde
Kız	3260	36,55%	Profesör	68	27,87%
Erkek	5655	63,40%	Doçent	82	33,61%
Toplam	8919	100,00%	Dr. Öğr. Üyesi	94	38,52%
Fakülte Sayısı	43	100,00%	Toplam	244	100,00%

Tablo 1 incelendiğinde; Türkiye devlet üniversitelerinin 43 fakültesinde turizm işletmeciliği bölümünün var olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu bölümde 3260 kız (% 36,55), 5655 erkek (% 63,40) olmak üzere toplam 8919 öğrenci eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Turizm işletmeciliği bölümlerinde aynı zamanda 68 Profesör (% 27,87), 82 Doçent (% 33,61) ve 94 Dr. Öğr. Üyesi (% 38,52) olmak üzere toplam 244 öğretim üyesi yer almaktadır.

Araştırmada alternatif turizm türleri ve alternatif turizme yönelik dersler, ilgili ders içeriklerinden hareketle belirlenmiştir. Alternatif turizm türleri ve alternatif turizme yönelik dersler tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Alternatif Turizme Yönelik Dersler

Alternatif Turizm Türü	Fakülte Sayısı	Yüzde
Toplam Fakülte Sayısı	43	100%
Sürdürülebilir Turizm	24	55,81%
Özel İlgi Turizmi	23	53,49%
Etkinlik turizmi	23	53,49%
Kongre Turizmi	16	37,21%
Sağlık Turizmi	15	34,88%
Gastronomi Turizmi	12	27,91%
Kültür Turizmi	12	27,91%
Alternatif Turizm	7	16,28%
Yat ve Marina	7	16,28%
İnanç Turizmi	5	11,63%
Termal Turizm	4	9,30%
Spor Turizmi	2	4,65%
Müze Turizmi	2	4,65%
Kış Turizmi	2	4,65%
Helal Turizm	2	4,65%
Erişilebilir Turizm	2	4,65%
Doğa Turizmi	1	2,33%
Şehir Turizmi	1	2,33%
Macera Turizmi	1	2,33%
Golf Turizmi	0	0,00%
Av Turizmi	0	0,00%
Medikal Turizm	0	0,00%
Yavaş Turizm	0	0,00%
AGRO Turizm	0	0,00%
Yayla Turizmi	0	0,00%
Botanik Turizm	0	0,00%
Mağara Turizmi	0	0,00%
Su Altı Dalış	0	0,00%

Tablo 2 incelendiğinde; fakültelerin turizm işletmeciliği bölümlerinde % 55,81 oranı ile en çok sürdürülebilir turizm dersinin olduğu görülmektedir. Bu dersi aynı oranda (%)

53,49) Özel ilgi turizmi ve etkinlik turizmi takip etmektedir. Yine tablo 2’den hareketle Kongre turizmi (% 37,21), sağlık turizmi (% 34,88), gastronomi turizmi (% 27,91) ve kültür turizmi (% 27,91) bölümlerde en çok tercih edilen dersler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte golf turizmi, av turizmi, medikal turizm, yavaş turizm, AGRO turizm, yayla turizmi, botanik turizm, mağara turizmi ve su altı dalış turizmine yönelik derslere müfredatlarda yer verilmediği görülmektedir. Araştırmaya konu olan derslerin turizm işletmeciliği bölümlerindeki toplam ders sayısına oranı tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3: Alternatif Turizme Yönelik Derslerin Toplam Derslere Oranı

Dersler	N	Yüzde
Alternatif Turizme Yönelik Dersler	161	6,30%
Toplam Ders	2537	100,00%

Tablo 3 incelendiğinde; alternatif turizme yönelik derslerin toplam derslere oranının % 6,30 olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan devlet üniversiteleri fakültelerinin turizm işletmeciliği bölümlerinde, alternatif turizm türlerine yönelik derslerin varlığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu noktada YÖK Atlas’tan 43 devlet üniversitesinin fakültelerinde turizm işletmeciliği bölümünün varlığı tespit edilmiş ve bu 43 üniversitenin 39’unun web sitelerinden de ders müfredatlarına yönelik ders planları incelenmiştir. Bununla birlikte ilgili bölümlerde 244 öğretim üyesinin görev yaptığı, 8919 öğrencinin de eğitim-öğretim faaliyetlerinde bulunduğu bulgulanmıştır. Bu noktada Türkiye’de devlet üniversiteleri fakültelerinin turizm işletmeciliği bölümlerinde, bir öğretim üyesinin, ortalama 36,5 öğrencinin danışmanlığını yaptığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum Türkiye’de genel olarak bir öğretim elemanın yaptığı danışmanlık sayısı (37,6) ile paralellik göstermektedir (YÖK, 2023).

Araştırmada ilgili fakültelerin turizm işletmeciliği bölümlerinde herhangi bir alternatif turizm türü ya da alternatif turizme yönelik herhangi bir dersin varlığının toplam ders sayısına oranı % 6,30 olarak tespit edilmiştir. Türkiye turizm verileri incelendiğinde 2018 yılında Türkiye’ye gelen 45 628 673 turistin, 1 902 089’unun iş ve toplantı amaçlı, 551

748'inin ise sağlık ve tedavi amaçlı, yine 2019 yılında Türkiye'ye gelen 51 860 042 turistin, 1 850 208'inin iş ve toplantı, 662 087'sinin sağlık ve tedavi amaçlı geldiği bilinmektedir (TURSAB, 2023). Kongre ve Toplantı Turizmi ya da Sağlık Turizmi ile ilişkilendirilebilecek bu veriler ışığında alternatif turizme yönelik bir akışın olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, bu alanlara yönelik nitelikli iş gücü ihtiyacının oluştuğu, sektörde faaliyet gösterecek kişilerin ilgili alanlarda eğitim alması gerektiği söylenebilmektedir. Bu noktada ilgili bölümlerdeki ders planlarında alternatif turizme verilen payın (% 6,30) oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Araştırmada devlet üniversiteleri fakültelerinin turizm işletmeciliği bölümlerinde günümüz turizm sektöründe güncelliğini koruyan alternatif turizm türlerine yönelik dersler incelenmiştir. Bu noktada incelenen bölümlerin % 55,81'inde sürdürülebilir turizm, % 53,49'unda özel ilgi turizmi ve etkinlik turizmi, % 37,21'inde kongre turizmi, % 34, 88'inde sağlık turizmi, % 27,91'inde gastronomi turizmi ve kültür turizmi derslerinin var olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, alternatif turizme yönelik derslerin varlığını gösterse de bölümlerin büyük bir çoğunluğunda ilgili derslerin olmadığını da göstermektedir. Bu durum, turizm eğitiminin geçmişten gelen işletmecilik, yönetim ve pazarlama gibi alanlarla daha yoğun ilişki içerisinde bulunma davranışının devam ederek, günümüz sektör gerekliliklerine adapte olamaması ile ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte golf turizmi, av turizmi, medikal turizm, yavaş turizm, AGRO turizm, yayla turizmi, botanik turizm, mağara turizmi ve su altı dalış turizmüne yönelik derslere müfredatlarda yer verilmediği görülmektedir. Hem sektörün hem de tüketicinin istek ve ihtiyaçlarının değiştirdiği günümüzde bu nitelikteki derslerin müfredatlarda olmaması gelecekte turizm sektörünün turizm eğitiminden beslenen adaptasyon ve verimlilik unsurlarında istenmeyen sonuçlar yaratabilecektir. Bu noktada yeni ders planlarının alternatif turizm ekseninde geliştirilebilmesi, yenilenen ve değişen turizm sektörüne yönelik ihtiyacın giderilmesi noktasında önem arz etmektedir.

Araştırma sonuçlarından hareketle ilgili müfredatların günümüz sektör ihtiyaçlarına göre revize edilmesi gerekliliğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Bununla birlikte alternatif turizm türlerine yönelik derslerin zorunlu dersler statüsünde olmasa da seçmeli dersler statüsünde güncelliğini koruyan türlerine yönelik eklemeler ile ilgili müfredatların güçlendirilmesi sağlanabilir. Bununla birlikte ilgili bölümlerde öğretim üyesi istihdamı herhangi bir alternatif turizm türüne yönelik uzmanlık aranarak geliştirilebilir.

Araştırma yalnızca devlet üniversiteleri fakültelerinin turizm işletmeciliği bölümlerine yönelik gerçekleştirilmiştir. Vakıf üniversitelerinin araştırmaya dahil edilmemesi, yalnızca fakültelerin değerlendirmeye alınması ve fakültelerde turizm işletmeciliği bölümlerinin değerlendirilmesi araştırmanın en önemli kısıdını oluşturmaktadır. Bu noktada gelecek çalışmalarda yüksekokullar, meslek yüksekokulları, turist rehberliği, konaklama işletmeciliği bölümleri de araştırma kapsamına eklenerek yeni çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adigüzel, A. (2011). Bilgi okuryazarlığı ölçeğinin geliştirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 15-28.
- Akış Roney, S. (2018). *Turizm Bir Sistemin Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aktaşlı, İrem ve Işık Tüzün. 2012. Mesleki ve Teknik Eğitimde Kalite Strateji Belgesi, İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Arslaner, E. & Erol, G. (2017). Alternatif turizmin bazı türleri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Tourism Gastronomy Studies*, 5(4): 422-438.
- Blamey, P.K. (2001). Principles of ecotourism. in. d.b. weaver, *The Encyclopedia of Tourism*. Wallingford: CABI Publishing.
- Boylu, Y. & Arslan, E. (2014). Türkiye'deki Turizm Eğitiminin Rakamsal Gelişmeler Açısından Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1: 79-97.
- Cohen, E. (1987). Alternative tourism-a critique, *Tourism Recreation Research*, 12(2): 13-18.
- Çelik, S. & Tuna, P. F. (2012). Turizm öğrencilerinin staj sorunları ve çözüm önerileri, *Turizm Eğitimi Konferansı*, Ankara, 270-278.
- Hacıoğlu, N. & Avcıkurt, C. (2011). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Higgins-Desbiolles, F. (2008). Justice tourism and alternative globalization. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(3): 345-364.

- Huseyn-Zada, K. & Kocaman, S. (2023). Karabağ ve Doğu Zengezur bölgelerinin alternatif turizm potansiyeline ilişkin bir araştırma, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(3): 304-318.
- Jallad, A. (1998). *Studies in Geographical Tourism*. Cairo: World Books for Publishing.
- Kılıç, B. & Kurnaz, A. (2010). Alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada ekolojik çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(4): 39-56.
- Kozak, N. Kozak, M. A. & Kozak, M. (2001). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mısırlı, İ. (2002). Turizm sektöründe meslek standartları ve mesleki belgelendirme sistemi. *Anatolia Turizm Araştırma Dergisi*, Cilt: 13 Sayı:1, 39-55.
- Newsome, D., Dowling, R. K., & Leung, Y. F. (2012). The nature and management of geotourism: A case study of two established iconic geotourism destinations. *Tourism Management*, 33(3), 592-602.
- Olalı, H. (1973). "Turizm Eğitim ve Öğretimi", İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü Konferansları, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Güler Matbaası, İstanbul.
- Olalı, H. (1984). *Türkiye'de Eğitimin Yapısı ve Sorunları*, Turizm Eğitimi Kongresi Tebliğ ve Tartışmalar 16-17 Ekim 1984 Bildiri Kitabı, Korzay, M. Usluata, A. Yarcan, Ş. ve Var, T. (Editörler), İstanbul: Rekmay, 92-99.
- Smith, V. L. & Eadington, W. R. (1992). *Tourism Alternatives: Potentials and Problems of Tourism*. USA: International Academy for the Study of Tourism.
- Timur, A. (1992). "Turizmin Eğitiminin Genel Sorunları", Turizm Eğitimi Konferansı, Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.
- TURSAB (2023). Geliş Nedenlerine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler. <https://www.tursab.org.tr/istatistikler/yabanci-ziyaretcilerin-profil> Erişim Tarihi: 11.08.2023
- Ulama, Ş. Batman, O. & Ulama, H. (2015). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algılamalarına yönelik bir araştırma: sakarya üniversitesi örneği, *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (11): 339-366.

Ünlüöner, K. & Boylu, Y. (2005). Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi, www.esosder.com, 12.Sayı, s.1132

Ünlüöner, K., & Şahin, S. Z. (2011). Turizmde istihdam. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 1-25.

Yıldırım, H. M., Çeti, B., Özcan, S., Dülğaroğlu, O. & Özer, F. (2016). Turizm sektöründe hizmet kalitesinin sağlanması açısından türkiye’de turizm eğitiminin analizi, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 437-446.

YÖK (2023). Yükseköğretimde Yeni İstatistikler <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretimde-yeni-istatistikler.aspx>
Erişim Tarihi: 11.08.2023